

Jogi és közigazgatási ismeretek I. tantárgy 54 óra

Kriminalisztika, kriminológia 8 óra

A kriminalisztika fogalma, tárgya, felosztása.

A kriminalisztika fogalma: a bűncselekmények nyomozásának, felderítésének a tudománya.

A kriminalisztika tartalmazza azokat a gyakorlati szabályokat, amelyek segítik a nyomozás alapvető feladatainak eredményes végrehajtását, szem előtt tartva a törvényi feltételeket.

A kriminalisztika tudományágai:

- krimináltechnika,
- krimináltaktika,
- kriminálmetodika,
- kriminálmetodológia.

A krimináltechnika fogalma, rendszere.

A kriminalisztika tudományának része.

A bűncselekmények FELDERÍTÉSE, BIZONYÍTÁSA, MEGELŐZÉSE ÉRDEKÉBEN a bizonyítási eszközök:

- FELKUTATÁSA
- RÖGZÍTÉSE és
- VIZSGÁLATA

A TECHNIKA MÓDSZEREIVEL ÉS ESZKÖZEIVEL, valamint a tárgyi bizonyítási eszközök létrejöttének törvényszerűségeivel foglalkozik.

Feladatai:

- Eljárási cselekmények sikerességének előmozdítása, az eredmények rögzítése.
- Tárgyi bizonyítási eszközök felkutatása, rögzítése és vizsgálata.
- Bűncselekmények megelőzése, megszakítása és jelzése.
- A bűnözés elleni harc szervezése.

Tudományágazatai:

- 1./ Traszológia (nyomtan)
- 2./ Kriminálisztikai fényképezés
- 3./ Kriminálisztikai ballisztika
- 4./ Daktiloszkópia (ujjnyomtan)
- 5./ Bűnügyi nyilvántartás
- 6./ Kriminálisztikai írás- és okmányszakértői vizsgálatok tana.
- 7./ Bűnügyi technikai jellegű fizikai- kémiai- és biológiai vizsgálatok tana.
- 8./ Bűnügyi szolgálati kutya alkalmazásának tana.
- 9./ Krimináltechnikai megelőzés.

N Y O M T A N /Traszológia/

A nyomtan a krimináltechnikának az az ága, amely
-a NYOMOK KELETKEZÉSI KÖRÜLMÉNYEINEK FELTÁRÁSÁVAL,
- OKOZÓJUK AZONOSÍTÁSÁVAL

törekszik a bűncselekmények - felderítésére
- bizonyítására
- megelőzésére

és ezek érdekében kidolgozza a nyomok

- FELKUTATÁSÁNAK,
- BIZTOSÍTÁSÁNAK,
- RÖGZÍTÉSÉNEK,
- VIZSGÁLATÁNAK,
- ÉRTÉKELÉSÉNEK eljárásait.

NYOM FOGALMA:

A vizsgált cselekmény eseményeivel kölcsönhatásban létrejött viszonylag maradandó

ELVÁLTOZÁS,
amely VISSZATÜKRÖZI

a nyomot létrehozó tárgy ALAKBELI, FELÜLETI SAJÁTOSságait
és lehetővé teszi a nyomképző tárgy azonosítását.

KELETKEZÉSÉNEK FELTÉTELEI:

- 1./ Nyomképző tárgy
- 2./ Nyomhordozó tárgy:
- 3./ Nyomképző folyamat:

A NYOMOK ELŐFORDULÁSI HELYE:

- a bcs. helyszínén és annak környékén /érkezés, behatolás, mozgás, távozás útvonalán/
- a bcs. tárgyán
- a bcs. eszközén
- a bcs. elkövetőjén

A büntetőeljárás cselekményekkel kapcsolatos krimináltaktikai ajánlások és módszerek.

A kihallgatás

A kihallgatás a leggyakoribb és a legjelentősebb nyomozási cselekmény, amely a törvény által meghatározott alakiságok mellett a személyi jellegű bizonyítékok megszerzését szolgálja. A kihallgatásra vonatkozó taktikai ajánlások a kihallgatás szervezésére, tervezésére, teljesítésére, rögzítésére és ellenőrzésére vonatkoznak, valamint a kihallgatás hatékonyságát biztosítják, fokozzák.

A kihallgatás fajtái

- terhelt (gyanúsított) kihallgatás
- tanúkihallgatás
- sértett-tanú kihallgatás

A kihallgatások csoportosításának további lehetőségei is vannak, mint például:

- a kihallgatott személy felnőtt, fiatalkorú vagy gyermekkorú,
- milyen vallomást tesz a kihallgatott (beismer, tagad, igazat vagy hamisat mond, mást vagy önmagát vádolja),
- első vagy folytatólagos kihallgatás.

A kihallgatás szakaszai

- a) felkészülés a kihallgatásra
- b) pszichológiai kontaktus megteremtése,
- c) a kihallgatás teljesítése,
- d) a kihallgatás rögzítése és értékelése.

A kihallgatás egyes szakaszai

A kihallgatásra történő felkészülés magában foglalja pl az ügy iratainak áttanulmányozását, a kihallgatandó személyiségének feltérképezését, előéletével kapcsolatos információk összegyűjtését.

A pszichológiai kontaktus megteremtése Előzetes kötetlen beszélgetés. A kihallgatónak lehetőséget ad, a kihallgatandó személyiségének tanulmányozására, a megfelelő hangnem megválasztására, a személyről beszerzett adatok ellenőrzésére.

Az adatok felvétele a törvény által előírt személyi adatok, illetve egyéb adatok felvételéből áll.

Jogok és kötelességek ismertetése A kihallgatás fontos rész a kihallgatott személy törvényben előírt figyelmeztetése, valamint jogaira és kötelességeire történő kioktatása.

A kihallgatás teljesítése Az érdemi kihallgatás során lehetőséget kell adni a kihallgatott személynek, hogy összefüggően adja elő, amit az ügyről tud. A kötetlen előadást követően a nyomozó kérdések feltevésével, pontosítja a tényállást.

A kihallgatás rögzítése elsődlegesen jegyzőkönyvben történik, de lehetőség van a jelentésben történő rögzítésre is.

Más nyomozási cselekmények (pl. szemle) végrehajtásának összetett bonyolult taktikai rendszere van, amelyhez ismerni kell mélyrehatóan eljárásjogi, kriminalisztikai, ezen belül krimiáltechnikai, illetve metodikai ismereteket.

A kriminológia fogalma, tárgya.

KRIMINOLÓGIA FOGALMA

A latin a) crímen (bűncselekmény) } szavak összetételéből származik
 b) logiosz (tan, valamivel foglalkozó)

Olyan tudomány, amely a bűnözéssel, mint társadalmi tömegjelenséggel és a bűncselekmények elkövetésével, mint egyedi jelenségek, illetve ezek különböző csoportjaival foglalkozik.

- **(A bűnözés fogalma:** olyan történelmileg változó társadalmi-jogi tömegjelenség, amely egy meghatározott területen és időben elkövetett bűncselekményeket, elkövetőiket, és a bűncselekmények sértettjeit foglalja magába.)

A KRIMINOLÓGIA TÁRGYA

A kriminológia tárgykörének középpontjában a bűnözés áll.

A bűnözés – a fogalomból következően – a büntetőjogi bűnözésre, vagyis a büntetőjogi nomrasértésekre korlátozódik, vagyis azokra az emberi magatartásokra, amelyeket a büntetőjog bűncselekményekké nyilvánít.

A bűnözés törvényszerűségeinek felismerése, jobb megismerése érdekében a kriminológia azonban vizsgálja a **bűnözéssel kapcsolatos jelenségek összefüggéseinek** rendszerét is.

(**A bűnözés fogalma:** olyan történelmileg változó társadalmi-jogi tömegjelenség, amely egy meghatározott területen és időben elkövetett bűncselekményeket, elkövetőiket, és a bűncselekmények sértettjeit foglalja magába.)

Alkalmi büntettek:

1. „A csábító alkalom” kapcsán elkövetett bűncselekmények
2. Konfliktusos jellegű bűncselekmények (pl. rágalmazás, becsületsértés, élet-testi épség elleni bűncselekmények)
3. Az indulati bűncselekmények

Konok bűnözés:

A konok, vagy megrögzött bűnözők személyiségét társadalom ellenes nézetek, a torz jellemtulajdonások uralják (társadalomellenes beállítottság).

A konok bűnözők tetteit főként a régebbi hatások motiválják.

Szándékos és gondatlan bűnözés:

Bűnösség két formája:

- A szándékosan elkövetett bűncselekmények lényegesen nagyobb arányt képviselnek, mint a gondatlan bűncselekmények.
- A szándékos elkövetésen az elkövető társadalomellenes nézetei, személyiség negatív irányultsága, hibás erkölcsi struktúrája, antiszociális törekvése jut kifejezésre.
- A gondatlan bűncselekmények mögött az elkövető felelőtlensége, hanyagsága van jelen. Jogos társadalmi követelmény, hogy az emberek mindennapi tevékenységük során elsajátítsák a megfelelő gondosság és felelősség gyakorlatát.

BIOLÓGIAI TÉNYEZŐK SZEREPE A BCS-EK ELKÖVETÉSÉBEN

A vérmérséklet és a bűncselekmények

Vérmérséklet (temperamentum): A személyiség érzelmi-indulati és cselekvésszerű reagálómódját jelenti (személyiség megnyilvánulása). Minél fejlettebb a személyiség, annál kevésbé nyilvánul meg a temperamentum társadalomellenes magatartásban.

A Pavlovi elmélet szerint a vérmérsékleti típusok:

- élénk,
- féktelen,
- nyugodt,
- gyenge.

A bűnözés általános megelőzése szempontjából a gyermek- és fiatalkorúak nevelésében kell nagy gondot fordítani a vérmérsékleti típusra.

TÁRSADALMI TÉNYEZŐK ÉS A BŰNÖZÉS KAPCSOLATA

A) Mikrokörnyezet és a bűnözés kapcsolata

Olyan társadalmi viszonyok, amelyek közvetlen személyi kapcsolatot jelentenek, vagy közvetlenül hatnak az emberekre. (Pl. család, munkahely, baráti kör, klubok, szomszédság stb.).

Család

- Társadalom egyik alapintézménye.
- Társadalmi feladata, hogy elősegítse az új generáció felnevelését és szocializálódását.
- „Kóros családi vonások”, melyek a bűnözéshez vezethetnek ⇒ családi viszály, alkoholizmus a családon belül, bűnözés a családtagok részéről, gyermekek nevelésének elhanyagolása, azok bántalmazása stb.

Iskola

- Társadalmi feladata:
 - alapvető ismeretek közlése,
 - nevelőtevékenység,
 - gyermekekben kialakult helyes képzetek megerősítése, továbbfejlesztése
 - helytelen képzetek korrigálása, leépítése, megfelelőekkel helyettesítése.
- Negatívuma:
 - Gyakori a gyermekek durva fegyelmezése, vagy megszegyenyítése

- Kriminogén tényező (nem növeli az önfegyelmet, szorgalmasabb tanulásra nem ösztönöz, eltávolít az iskolától, erkölcsi-társadalmi követelményektől, melyeket az iskola képvisel)

Baráti társaság

- Jelentős kriminogén faktor, ha rossz a baráti társaság
- Megnyilvánulási formái: galerik, csövezők, punkok, skinheadek

Munkahely

- Szocializációs folyamat jelnetős állomása.
- Fontos, hogy az egyén életében a munka milyen értelmet és értékelést kap.
- Első munkahely determináló hatása.

Tömejtájékoztatási eszközök

- A személyiség formálását befolyásoló tényezők: újság, TV, rádió, video
- A jó tömejtájékoztatás ⇒ a társadalmi fejlődés meggyorsításának eszköze
- A téves, eltorzított információk ⇒ bizonytalanságot, téves utak választását eredményezhetik.

1. A Bűnözés és az elosztási rend kapcsolata

A kirívó jövedelmi különségek irritálják a szűkös, nehéz körülmények között élő társadalmi rétegeket (bűncselekmény elkövetése).

⇒ *Rész megoldás*: szociális háló megteremtése, amely azonban nem szünteti meg a létminimum peremén élők problémáját.

2. Munkanélküliség (kriminogén tényező)

A fiatalok körében nem annyira a munkanélküliség általában, hanem a munka nélkül töltött idő hossza mutatkozik inkább kriminogén tényezőként.

3. Migráció, ingázás, urbanizáció ⇒ Kriminogén tényezők lehetnek, bűnözést serkentő körülmények.

4. Alkoholizmus, kábítószer-fogyasztás ⇨ mint tömegjelenség a bűnözést jelentős mértékben befolyásolja.

A bűnözés szerkezete, az áldozatok szerepe a bűncselekmény megvalósulásában.

Az áldozatvédelem fogalma:

A bűncselekmények áldozataival, sértettjeivel, áldozattá válásukkal foglalkozó tudomány a *viktimológia*.

Az áldozat fogalma:

A bűncselekmény természetes személy sértettje és sértettjének közeli hozzátartozója.

Közeli hozzátartozó:

- házastárs,
- az egyeneságbeli rokon,
- az örökbefogadott, a mostoha- és a nevelt gyermek,
- az örökbefogadó, a mostoha- és a nevelőszülő,
- a testvér.

Az áldozattal egy tekintet alá esik, akinek a bűncselekmény lelki, fizikai, vagy erkölcsi sérülést okozott.

Viktimológia fogalma:

Vizsgálja, hogy maguk a sértettek hozzájárultak-e – életvitelükkel, magatartásukkal, figyelmetlenségükkel, hanyagságukkal stb. – a bűncselekmény elkövetéséhez.

Az áldozatvédelem rendőri feladatai:

- A bűncselekmény áldozatával úgy kell bánni, hogy ne szenvedjen újabb pszichikai sérüléseket.
- Tájékoztatni kell arról, hogy milyen anyagi, orvosi és pszichikai segítséget kaphat, kártérítési igényét hogyan nyújthatja be.
- Tájékoztatni kell a Be.-ben rögzített jogairól és kötelezettségeiről.
- A rendőrségi ügyeleteken és panaszirodákon kultúrált és szakszerű körülmények között kell meghallgatni.
- Amennyiben megfélemlítették, meg kell nyugtatni. Segíteni kell bizonsági érzetének kialakításában.

- Ha a nyomozás érdekeit nem sérti, tájékoztatni lehet sérelmére elkövetett bűncselekmény állásáról.

Vezetői feladatok:

- Gondoskodjanak a sértett jogainak érvényesüléséről.
- Érvényesítsék a sértettek személyiségi jogainak védelmét.
- Jelöljenek ki megyei, kapitánysági szinten áldozatvédelmi referenseket.
- Évente készítsenek jelentéseket az áldozatvédelem helyzetéről.
- Kezdeményezzék az áldozatvédelmi irodák működését.

Az áldozat jogai:

- Tisztelet és elismerés a büntetőeljárás minden fázisában.
- Kapjon információt ügyének mindenkori állásáról.
- Anyagi helyzetére tekintet nélkül kapjon jogi tanácsot.
- Kártérítést kapjon mind az elkövetőtől, mind az államtól.

(Btk. 36. §. tevékeny megbánás)

A bűncselekmények áldozatainak jogai ugyanolyan prioritást kell, hogy kapjanak, mint amilyen a terheltnek van. Az elkövetővel szembeni eljárás folyamatában nem szabad fokozni a bűncselekmény áldozatainak nehéz helyzetét, vagy problémáját.